K POZNÁNÍ FAUNY BROUKŮ (COLEOPTERA) BULIŽNÍKOVÉHO SKALNÍHO SUKU VE STŘEDNÍCH ČECHÁCH

ZUR COLEOPTERENFAUNA EINES KIESELSCHIEFERFELSENS IN MITTELBÖHMEN

Jaromír H a v e l k a

Předkládám výsledky víceletého faunistického výzkumu Coleopter z úzce vymezené lokality resp. biotopu " Hajnice " u Velkých Přílep na okrese Praha - západ. "Hajnice" je izolovaný buližníkový suk, částečně zavátý spraší (tzv. skalní step) podobného charakteru jako např. Šárka, Kozí hřbety, Ládví a jiné, nadmořské výšky 355 m, o rozloze asi 10 ha, přilehlý k osadě Kamýk. Jeho jižní a jihovýchodní svahy vysloveně stepního charakteru (na mapce úsek 3 a 4) přecházejí plynule v kulturní step (pole), severovýchodní ve smíšený (druhotný) lesík. Vrcholová část (na mapce 2) je již částečně narušena infiltráty z okolí (keře hlohu, planých jabloní aj.). Severozápadní a západní dosti příkré svahy se souvislým Callunetem, osázené zčásti ovocnými stromy (třešně, jabloně) (na mapce úsek 1) navazují na areál vesnice, resp. osady Kamýka, zahradami a drobnými políčky. Hospodářské zásahy -zejména na jeho jižních svazích - jsou poměrně malé, takže stanoviště možno považovat za skoro původní, přes jeho studený skalní podklad xerothermní. Soustavný sběr Coleopter zde provádím periodicky od roku 1944.

Celkem jsem zde zjistil přes 700 druhů, většinou stejných jako na jiných českých lokalitách obdobného charakteru. Z nich uvádím v předloženém příspěvku výběrem 102, a to především druhy charakteristické pro stanoviště; vysloveně xerothermní druhy jsou označeny + ; dále pak uvádím druhy celkově vzácné, případně zajímavé z faunistického hlediska a připojuji seznam 43 význačnějších druhů z jiných biotopů z nejbližšího okolí.

Carabidae

+ Callistus lunulatus F. - 7.52, 2 ex.
+ Licinus cassideus F. - 8.44, 5.46, 3.48; později nepozorován
+ Harpalus sabulicola Panz. - 4.45, 1 ex.; 5.46, 2 ex.; 6.47, 1 ex.; 5.-6.48 v hoj.; později nepozorován
H. punctulatus Duft. - 7.48, 1 ex.
+ H. rupicola Sturm - 1944 - 1948 více nálezů; později jen jednotlivě
+ H. seladon Schaub. - 8.48, 1 ♂
+ H. rufibarbis Redtb. - více nálezů
+ H. puncticeps Steph. - 7.48, 1 ♂
H. signaticornis Duft. - 5.48, více ex.; 4.49, 1 ex.
H. calceatus Duft. - 5.48, více ex.
H. modestus Dej. - více nálezů
H. picipennis Duft. - více nálezů
Acupalpus teutonus Schrank - 4.45, 2 ex. pod kamenem na severním svahu

Bradycellus circumcinctus Sahlb. - stále dost hojný v Callunetu na severním svahu

Amara cursitans Zimm. - 5.46, 9.48, několik ex.

A.bifrons Gyll. - 6.53 dost hojná, ostatní léta jednotlivě

+ A. crenata Dej. - 7.48, 1 ♀

A. equestris Duft. - 6.47, 1 ♂

+ Pterostichus sericeus kratochvili Kult - 1944-1950 více nálezů; později nezjištěn

P. melas Creutz. - více nálezů, vždy na zastíněných stanovištích při úpatí

+ Olistophus sturmi Duft. - 4.50, 3.53, 4.58, jednotlivě

Agonum gracilipes Duft. - 3.56, 1 ♂

Masoreus wetterhali Gyll. - 7.51, pod kamenem, 1 ♂

+ Cymindis angularis Gyll. - 1944-1948 více nálezů, později nezjištěna

+ Polystichus connexus Fourcr. - 5.54, 1 ♀

Silphidae

Aclypea opaca L. - 5.45, pod kamenem, 1 ex.

Catopidae

Ptomaphagus variicornis Rosenh. - více nálezů na drobných mršinách

P. subvillosus Goeze - spolu s předešlým, ale vzácnější

Nargus wilkini Spence - 5.46, 5.51, jednotlivě pod kameny s norami Microtus

N. brunneus Sturm - 3.53, pod kamenem s norami Microtus

Catops nigrita Kr. - více nálezů na drobných mršinách

Staphylinidae

Anthobium signatum Maerkel - 5.51, na kvetoucích Crataegus, 1 ex.

Othius myrmecophilus Kiesw. - 7.44., pod kamenem, 1 ex.

Staphylinus chalcocephalus F. - 6.44, v koňském trusu, 1 ex.

Brachida exigus Heer - 3.52, pod kamenem s kolonií Formica sp.,1 ex.

Dinarda dentata Grav. - 4.52,pod kamenem s kolonií Formica sp.,2ex.

Aleochara sanguinea L. - 6.56, na mršině Erinaceus, 1 ex.

Histeridae

Hister duodecimstriatus Schrank - více nálezů, spravidla časně zjara pod kameny na vlhkých stanovištích

Cantharidae

Cantharis csikii Stiller - 5.54, 2 ex. (Vosyka det.)

Rhagonycha translucida Kryn. - 7.54, ♂ ♀ in copula

Dasytidae

Haplocnemus pini L. Redtb. - 7.48, na Pinus, 1 ex.

+ Dolichosoma lineare Rossi - 6.54, více ex.

Danacaea nigritarsis Küst. - více nálezů

Elateridae

Idolus picipennis Bach - některá léta, např. 5.46, 6.56, hoj., některá nezjištěn vůbec
Cardiophorus erichsoni Buyss. - 6.56, na Rosa canina, 1 ex.

Buprestidae

+ Agrilus hyperici Creutz. - na Hypericum perforatum, více nálezů

Byrrhidae

Byrrhus arietinus Staph. - 4.58, na kvetoucí Prunus spinosa, 1 ex.

Nitidulidae

Meligethes coeruleovirens Först. - 6.50, 1 ex.
M. nigrescens Steph. (picipes Sturm) -6.53., několik ex.
M. assimilis Sturm - 5.50, 2 ex.
M. erythropus Gyll. - více nálezů

Cryptophagidae

Antherophagus nigricornis F. - 7.51, 7.59, jednotlivě
Atomaria nigriventris Steph. - 6.50, 1 ex.

Coccinellidae

Rhizobius chrysomeloides Herbst - 4.52, na Pinus, 1 ex.
Scymnus auritus Thunb. - více nálezů
+ Hyperaspis reppensis Herbst - 5.46, na kvetoucím Crataegus, 1 ex.
+ Platynaspis luteorubra Goeze - 4.46, 1 ex.

Anobiidae

Lasioderma redtenbacheri Bach - 8.56, na Carduus, několik ex.

Tenebrionidae

+ Pedinus femoralis L. - 1944-1945, časně zjara, několik nálezů; později nepozorován

Clytridae

Labidostomis lucida Germ. - 6.50, 6.53, více ex. na Hyporicum perforatum
+ Coptocephala rubicunda Laich. - více nálezů, např. 7.52, 8.55.

Cryptocephalidae

Cryptocephalus marginatus F. - 5.48, více ex. na Crataegus
+ C. chrysopus Gmel. - 5.46, 1 ex.
C. vittula Suffr. - 8.55, 1 ex.

Alticidae

+ Phyllotreta nodicornis Marsh. - více nálezů
+ Aphthona pygmaea Kutsch. - několik nálezů, např. 6.53.

Aphthona venustula Kutsch. - více nálezů
Longitarsus luridus Scop. - více nálezů
L. anchusae Payk. - více nálezů
L. obliteratus Rosenh. - více nálezů
+ Dibolia schillingi Letzn. - 7.52, 1 ex.

Cassididae

Cassida margaritacea Schall. - 7.58, 7.59, několik ex.

Curculionidae

+ Apion sedi Germ. - na Sedum telephium ssp. maximum, jednotlivě na př. 8.50, 7.58.
A.elongatum Germ. - na Salvia pratensis, 8.60, hojný; mimoto pouze ojedinělý nález 8.55.
+ A. penetrans Germ. - na Cyanus stoebe ssp. rhenanus, více nálezů
A. platalea Germ. - několik jednotlivých nálezů na Vicia cracca ; 30.7.67, na stráni s vysetou směskou, na Lathyrus tuberosus 8 ♂ ♂ ; (příklad adaptace na rostliny cizokrajného původu: L.tuberosus, původem ze západní Asie, v poslední době u nás stále hojnější jako plevel)
A. columbinum Germ. - na Lathyrus pratensis a Vicia cracca stále hojný
+ A. reflexum Gyll. - na Onobrycis viciaefolia, 8.60, několik ex.
A. melancholicum Wencker - na Lathyrus tuberosus, 30.7.67, 7 ♂ ♂, 8 ♀ ♀ (z nich 2 immaturní); dříve zde nezjištěn; jeho hostitelská rostlina , Lathyrus silvester, zde neroste; (viz pozn.u A.platalea)
+ A. elegantulum Germ. - 8.50, na Onobrycis viciaefolia, 1 ♀
Trachyphloeus alternans Gyll. - 6.53, 6.54, jednotlivě
T. olivieri Bedel - 11.53, 1 ex.
+ Sitona languidus Gyll. - 8.60, více ex. na Coronilla varia
Larinus turbinatus Gyll. - 7.48, na Carduus, několik ex.
Rhinocyllus conicus Frŏl. - 5.48, více ex.;5.50, 1 ex.; na Carduus
+ Sibinia subelliptica Desbr. - 6.53, 3 ex.; na Gypsophila muralis
+ S. phalerata Stev. - 8.51, 1 ex. na suchém Achillea
+ S. tibialis Gyll. - 6.53, několik ex. na Gypsophila muralis
Magdalis flavicornis Gyll. - 6.46, 1 ex. na plané Pirus
Hypera (Phytonomus) fasciculata Herbst - 3.52, 1 ex. pod kamenem
H. (Ph.) arator L. - 4.52, 4.59, jednotlivě pod kameny
Limobius borealis Payk. - 8.51, několik ex. (v Polabí spíše na vlhčích stanovištích)
Baris caerulescens Scop. - 5.54, 1 ex. pod kamenem
Micrelus ericae Gyll. - 7.67, několik ex. na Calluna (dříve zde nepozorován)
Ceuthorrhynchidius barnevillei Gren. - stále dost hojný, hlavně na Achillea

Ceutorhynchus napi Gyll. - na některých Brassicaceae, ale jen některá léta; např. 4.52 dost hojný.
C. austriacus Ch.Bris. - 8.58, na zavlečené Nonea pulla, několik ex. (N.pulla zde jinak neroste)
Orobitis cyaneus L. - 7.44, 1 ex. pod hluboko zapadlým kamenem
Mecinus collaris Germ. - 8.60, 1 ex. na Plantago lanceolata
+ Gymnetron plantaginis Epp. - na Plantago, stále dost hojný
G. linariae Panz. - 5.54, na Linaria, několik ex.
Miarus graminis Gyll. - 6.56, více ex. na Campanula sp.

Na jiných biotopech v nejbližším okolí "Hajnice" jsem zjistil mj. následující druhy:

Carabidae

Calosoma auropunctatum F. - 8.50, více ex. ve vyhloubeném příkopu na přilehlém poli
Bembidion lunulatum Geoffr. - 6.50, 2 ex. na hlinité cestě pod kamenem
Trechus obtusus Er. - 8.55, 1 ex. v detritu u rybníka ve vesnici
Batister meridionalis Puel - 4.50, 1 ♂ v humusu přilehlého lesíka
Sphodrus leucophthalmus L. - 5.50, ve sklepě, 1 ♀

Silphidae

Necrophorus germanicus L. - 8.50, ve vyhloubeném příkopu na přilehlém poli, 1 mrtvý ex.

Catopidae

Nemadus colonoidea Kr. - v trouchu Salix u rybníka, několik nálezů, např. 4.58

Scydmaenidae

Scydmaenus rufus P.W.J.Müll. - 4.52, 1 ex. v trouchu Populus u rybníka

Staphylinidae

Anthobium abdominale Grav. - 4.64, 2 ex. na Sorbus v přilehlém lesíku
Xylodromus depressus Grav. - 9.60, 1 ex. v králíkárně
Deleaster dichrous Grav. - 8.51, 2 ex. u potůčku ve vesnici
Oxytelus complanatus Er. - 4.52, 1 ex. náhodně v letu
Stenus erichsoni Rey - 7.52, několik ex. v pařezu v lesíku
Conosoma bipunctata Grav. - více nálezů v trouchu Salix
Euryusa sinuata Er. - 4.52, 2 ex. ve vyhnilém kmeni Populus s kolonií Lasius brunneus
Bolitochara bella Maerkel - více nálezů v trouchu Salix
Zyras collaris Payk. - 4.52, několik ex. ve vyhnilém kmeni Populus s kolonií Lasius brunneus

Ocalea picata Steph. - 4.45, 1 ex. v detritu u rybníka
Microglotta pulla Gyll. - 4.56, 1 ex. v trouchu Salix
Aleochara sparsa Heer - 10.63, několik ex. v holubníku

Elateridae

Corymbites castaneus L. - 5.58, několik ex. na zdi ve vesnici

Elmidae

Riolus subviolaceus Ph.Müll. - 8.51, 1 ex. sesmýkán s bahenní vegetace u potůčku

Dermestidae

Dermestes bicolor F. - 6.51, 1 ex. v holubníku

Rhizophagidae

Rhizophagus parallelocollis Gyll. - 4.44, 1 ex. v králíkárně
Rh. picipes Ol. - 6.46, náhodně v letu ve vesnici
Rh. parvulus Payk. - 5.51, několik ex. na ronící šťávě Betula

Monotomidae

Monotoma picipes Herbst - 6.46, několik ex. v letu nad hnojištěm

Cryptophagidae

Cryptophagus scutellatus Newm. - 4.58, několik ex. ve sklepě
C. affinis Sturm - 10.50, 1 ex. ve sklepě
Atomaria fuscicollis Marsh. - 8.54, 1 ex. na trávě u rybníka

Endomychidae

Lycoperdina succincta L. - 5.46, 1 ex. v zaplísněném pařezu Alnus u rybníka

Bostrychidae

Xylonites retusus Ol. - 6.44, 1 ex. náhodně v letu v lesíku

Alleculidae

Prionychus ater F. - 7.48, několik ex. ve vykotlané Salix

Tenebrionidae

Blaps milleri Seidl. - 7.47, 1 ex. ve sklepě, spolu s více ex. B. mortisaga L.(Picka det.)

Scarabaeidae

Aphodius porcus F. - 9.44, 1 ex. v exkrementu Bos na polní cestě. (Kromě starých údajů: u Prahy a Mar.Lázní (Lokay 1868) mi není znám jiný český nález)

Alticidae

Crepidodera aurea Geoffr. (= Chalcoides aurea)- více nálezů na Salix
C. lamina Bedel - 10.44, 1 ex. na Salix

Psylliodes dulcamarae Koch - více nálezů

Curculionidae

Apion rufirostre F. - 8.66, více ex. na Malva neglecta na ruderálu při úpatí

A. confluens Kirby - 7.67, 1 ♀ na Tripleurospermum maritimum na ruderálu při úpatí

Rhyncolus truncorum Germ. - 6.50, 1 ex. na vykotlané Salix

Ceutorhynchus macula-alba Herbst - 6.48, více ex. na Papaver somniferum na přilehlém poli

Příslušné doklady (většinou in coll. m.) čeledi Carabidae det., resp. rev. Kult, Staphylinidae Smetana, Alticidae Král a rodu Meligethes Jelínek a Marek.

Závěry:

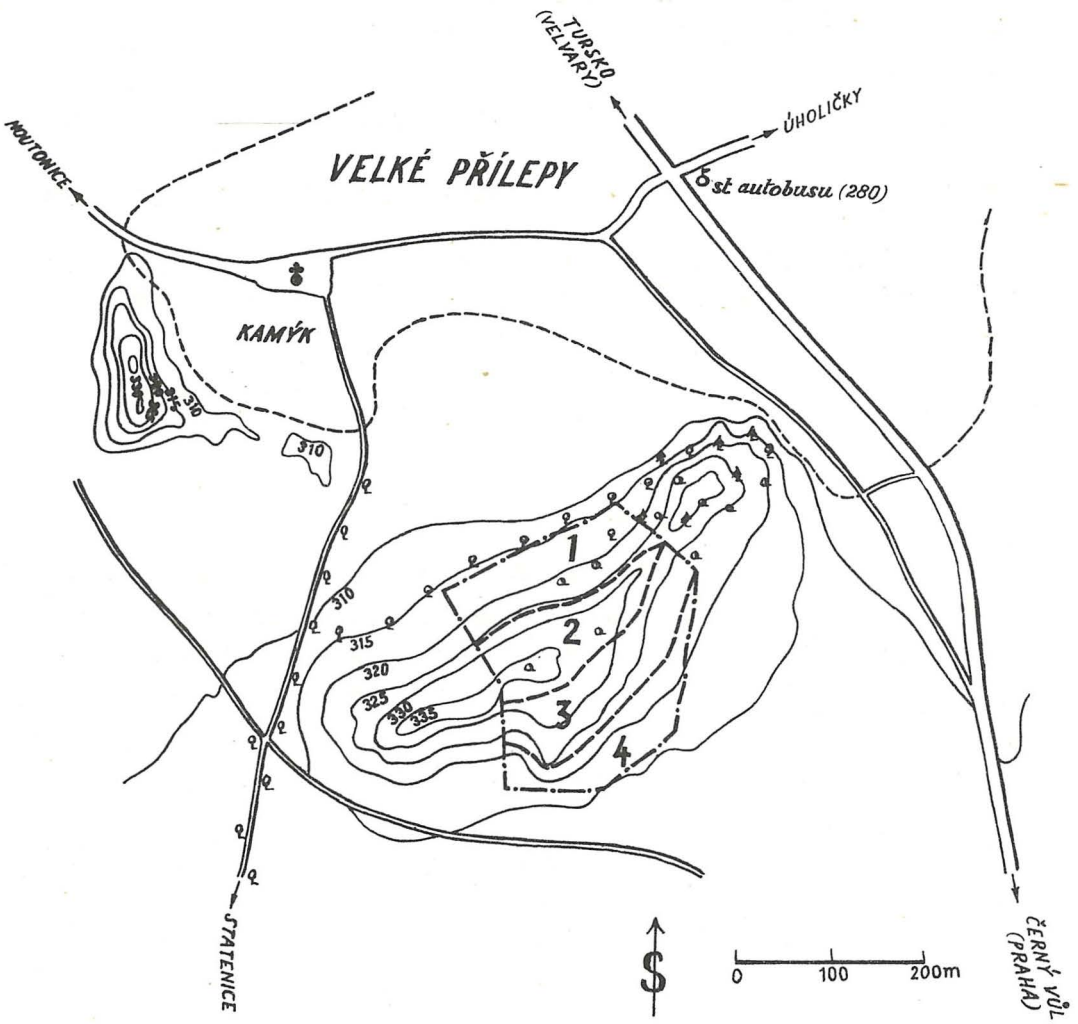
1) Zjištěna řada druhů vysloveně xerothermních, známých jen z nejteplejších lokalit; např. Licinus cassideus, Harpalus sabulicola, H. puncticeps, Amara crenata, Lasioderma redtenbacheri, Pedinus femoralis, Labidostomis lucida, Apion elegantulus, Sibinia [illegible], S. tibialis aj.

2) Nápadný počet druhů byl zjištěn - někdy ve větší abundanci - jen jednou; nejen celkově vzácné druhy, sbírané vždy jen jednotlivě a víceméně náhodně (jako např. Masoreus wetterhali, Polystichus connexus, Aphodius porcus), ale i druhy celkově hojnější, jako např. Harpalus sabulicola, Dolichosoma lineare, Cryptocephalus marginatus, Apion elongatum a jiné.

3) Složení fauny Coleopter se v průběhu sledovaných let pronikavě mění; tak např. Carabidae, v létech 1944 - 1948 zde velmi hojní, v dalších létech bez zjistitelných příčin pronikavě ubývají; asi od r. 1950 se vyskytují převážně jen běžné druhy, a to ještě jen ojediněle.

Zusammenfassung

Der Autor legt Resultate mehrjähriger Coleopterenforschungen, durchgeführt auf einem eng begrenzten Fundort, bzw. Biotop - "Hajnice" bei Velké Přílepy, nordwestlich von Prag - vor. Es ist ein Kieselschieferfelsen mit Resten von Löss auf einem Abhang 10 ha gross, 335m hoch. Das Gebiet ist verhältnismässig wenig von Menscheneinwirkungen beeinflusst, sodass es als fast ursprünglich bezeichnet werden kann, und besitzt trotz der kalten felsenartigen Unterlage einen xerothermen Steppencharakter. Der Autor hat hier insgesamt mehr als 700 Coleopterenarten festgestellt; von diesen hat er 102 bemerkenswerte ausgewählt, vor allem solche, die für den Standort charakteristisch sind. Ausgesprochen xerotherme Arten sind mit einem + versehen. Ferner wird eine Liste von 43 interessanten Arten aus anliegenden Biotopen anderen Charakters veröffentlicht. Es wird die Periodizität des Vorkommens einiger, besonders xerothermer, in der Tschechoslowakei nur aus den wärmsten Lokalitäten bekannter Arten betont. Belegstücke, welche in Zweifelfällen von Spezialisten revidiert wurden, sind in der Sammlung des Verfassers aufbewahrt.

Adresa autora (Anschrift des Autors):

Jaromír Havelka
Sídliště 1899
288 00 Nymburk